

Eukaristi som offermåltid

Eukaristien er ikke kun et offer
og heller ikke kun et måltid.
Den er både offer og måltid.
Den er et *offermåltid*.

Af Wilfrid Stinissen, O.C.D.¹

Liturgien før Det Andet Vatikankoncil lagde hovedvægten på Eukaristiens *offer* karakter. At Eukaristien også var et måltid, fremgik ikke så klart. Det følte ikke forkert at gå til en messe uden at gå til kommunion. I visse messer var der ikke engang mulighed for at gå til kommunion. Kommunionen uddeltes f.eks. aldrig under en højmesse. Man regnede ikke med, at nogen ville ønske at faste hele formiddagen (den eukaristiske faste begyndte ved midnat). De ivrige kristne gik om søndagen først til en tidlig "kommunionsmesse", skyndte sig derefter hjem for at spise morgenmad og vendte så tilbage til højmessens, som var en messe uden kommunion.

Også selve "tegnet" på kommunionen var reduceret til et minimum. Symbolerne var blevet yderst fattige. At modtage nadveren under begge skikkelser var forbeholdt præsterne. De oblater, der uddeltes, var ganske tynde, og man fik at høre, at man for alt i verden ikke måtte tygge dem. Det virker næsten, som om man gjorde alt, hvad man kunne, for ikke at give indtryk af, at Eukaristien også havde noget at gøre med mad og drikke.

Efter koncilet svinger pendulet i modsat retning. I stedet for at betragte Eukaristien som Kristi offer taler man nu næsten udelukkende om måltid. I alle mulige tonearter gentager man, hvor godt det er at kunne være sammen, at sidde ved samme bord. Man tænker næsten kun horisontalt. At Eukaristien også handler om Faderen og om Kristi offer til Ham, synes af og til ikke længere at have nogen betydning.

---

¹ Oversat af Jacob Thomsen. Artiklen gengiver 2. kapitel af Wilfrid Stinissen: "Bröd, som bryts", forlaget Karmeliterna, 1989.

Både offer og måltid

Eukaristien er ikke kun et offer, og heller ikke kun et måltid. Den er både offer og måltid. Den er et *offer* måltid.

Jesus giver os ikke hvilken som helst mad og drikke. Han giver *sig selv* til at spises og drikkes. Han går så totalt ind i brødet og vinen, at Han selv bliver til mad og drikke.

Kan man give mere, ofre mere, end ved at blive mad og drikke?

I den førkonciliære messe sagde præsten, når han konsekreerede brødet: "Hoc est enim corpus meum" (Dette er mit legeme). Den vigtige tilføjelse "som hengives for jer" manglede. Af en eller anden grund, som ingen historiker hidtil har kunnet forklare, var denne tilføjelse, der allerede fandtes på den hellige Hippolyts tid (200-tallet), forsvundet. Ifølge visse specialister i liturgi er denne afkortede formulering årsag til den alt for statiske opfattelse af Eukaristien, som i århundreder har præget den vesterlandske teologi. Man talte ensidigt om realpræsens: at Kristi legeme var virkeligt til stede. Men Kristi legeme er mere end "til stede". Det ofres, det gives, det er hengivet. Det er alt andet end statisk. Det er blod, der strømmer.

I den fornyede liturgi er den afkortede formulering blevet erstattet af den oprindelige: "Dette er mit legeme, som hengives for jer."

Ekstatisk kærlighed

I Eukaristien viser Jesus en kærlighed, der er "ekstatisk" i ordets bogstavelige betydning. Han går ud af sig selv – ud af sit legemes begrænsning – og går ind i brødet og vinen. Hans kærlighed er så stærk, at den får ham til at eksistere uden for sig selv og mangfoldiggøre sig selv. Han er jo nærværende i enhver bid brød, han rækker sine disciple.

Ofte fremstilles Eukaristiens "under" (transsubstantiationen) på en alt for naiv måde. Man siger, at da Gud er almægtig, kan Han naturligvis forvandle brød og vin til sit legeme og blod. Men man glemmer, at denne guddommelige magt går igennem en menneskelig bevidsthed. Det er ikke blot på grund af Jesu guddommelige magt, at forvandlingen er mulig. Det er også, fordi Han som menneske elsker os med en kærlighed, der efter sit væsen er "ekstatisk". Hans kærlighed bevirker, at Han ikke vil beholde noget for sig selv, at Han bogstaveligt "går ud af sig selv". Forvandlingen er også et under bevirket af Jesu *menneskelige* kærlighed til Faderen og til os. Det, der gør forvandlingen mulig, er, at Jesus fuldstændigt dør bort fra sig selv for helt at leve i os, i en permanent ekstase.

Eukaristien viser os, at Jesus virkelig *dør af kærlighed*, ikke blot således, at Han, drevet af kærlighed, accepterer at lide og dø for os. Men det er selve kærligheden, der dræber Ham. Kærligheden bevirker, at Han kastes ud af sig selv, ind i Faderen og i os. Den sidste nadver og Eukaristien er en perfekt symbolsk oversættelse (transskription) i tid og rum af Den Hellige Treenigheds ekstase, hvor hver person er ren relation og kun eksisterer i de to andre personer.

Det er i denne sammenhæng, at realpræsensen får sin fulde mening. Hvis Jesus ikke er virkelig til stede i brødet og vinen, er Hans kærligheds ekstase ikke virkelig. Da er Hans kærlighed ikke så stor, da har den ikke kraft til virkeligt at sætte Ham uden for Ham selv. Da er de ord, som Jesus siger: "Dette er mit legeme – dette er mit blod", udelukkende et tegn på Hans ønske, et tegn på, hvad Han ville gøre for os, men uden nogen virkelighed.

Dogmet om realpræsensen er et dogme om Jesu kærlighed. At Kirken står så fast på dette dogme, beror på, at Kirken ved og har erfaret, at Jesu kærlighed til den faktisk går så langt. Bruden ved, at Brudgommen elsker hende *så* højt. Det, som i den ægteskabelige forening antydes – et så at sige

desperat forsøg på at gå ud af sig selv ind i den anden – det gør Jesus på en absolut og endegyldig måde i Eukaristien. Der er det et spørgsmål om en total "udvandring".²

"Gør dette"

"Dette skal I gøre til min ihukommelse", siger Jesus. Ifølge Tridentinerkoncilet (1544-1563) indstifter Jesus præsteembedet ved disse ord.

Jesu ord er dog meget *mere* end en formaning til at gentage den eukaristiske ritus. Når Jesus siger: "Gør dette", mener han også: træd ind i den ekstatiske kærlighed, som jeg har vist jer, elsk på samme måde som jeg.

Og igen er det Jesu virkelige nærvær (realpræsensen), som giver os en reel mulighed for at "gøre dette" til hans ihukommelse. Han kommer virkelig ind i os med hele sin kærlighed, så at vi *kan* begynde at elske med Hans kærlighed. Eukaristien er en garanti for, at vi kan meget mere, end vi "kan". I stedet for at handle kun menneskeligt kan vi handle både menneskeligt og guddommeligt. For Han kommer selv ind i os. "Jeg vil ikke efterlade jer faderløse, jeg kommer til jer".³ Vi skal altid handle, elske sammen med Ham.

Vore kristne handlinger præges af to fundamentale bibelord: "Uden mig kan I ingenting gøre" og "Den, der bliver i mig, og jeg i ham, han bærer megen frugt".⁴ Hver gang nogen kommer og klager: "Jeg har ingen kærlighed, jeg kan ikke elske", skulle man kunne svare: "Hvordan kan du sige det, du, som regelmæssigt går til kommunion?".

Stoler vi virkelig på, at Kærligheden selv kommer ind i os, når vi tager imod Eukaristien?

Naturligvis er det spørgsmålet, *hvorledes* vi tager imod den.

Fodvaskningens eukaristiske betydning

Det har forundret mange, at Johannesevangeliet ikke gengiver indstiftelsen af Eukaristien. Ganske vist finder vi hos Johannes Jesu tale om livets brød,⁵ men i modsætning til de tre synoptiske evangelier beretter Johannes aldrig, at Jesus tog brød og vin og sagde: Dette er mit legeme, dette er mit blod. Johannes er derimod den eneste, som nævner, at Jesus rejste sig fra bordet, lagde sin kjortel, tog et klæde og bandt det om sig og gav sig til at vaske disciplenes fødder.⁶

Her får vi løsningen på gåden. Dette er nemlig en eukaristisk tekst. Hvor Matthæus, Markus og Lukas beskriver selve indstiftelsen af Eukaristien og gengiver indstiftelsesordene, peger Johannes på Eukaristiens *mening*. Beretningen om fodvaskningen forklarer for os den *virkelighed*, som Eukaristien udtrykker.

At Johannes mener noget specielt med denne beretning, fremgår af hans højtidelige indledning, hvor han betoner og gentager, at "Jesus vidste", hvad han gjorde. "*Jesus vidste*, at hans time var kommet, da han skulle gå bort fra denne verden til Faderen. Han havde elsket sine egne, som var i verden, og Han elskede dem indtil det sidste".⁷ Han vil give et sidste bevis på sin kærlighed. Vi får at vide, hvad der sker, når man elsker "til det sidste". "*Jesus vidste*, at Faderen havde lagt alt i hans

² Jf. J.-M. Hennaux, *L'eucharistie de Jésus, fondement de l'agir chrétien*, Institut d'études théologiques, Bruxelles, 1972-73, s. 26-27.

³ Joh 14,18

⁴ Joh 15,5

⁵ Joh 6,22-59

⁶ Joh 13,1-17

⁷ Joh 13,1

hænder, og at han var udgået fra Gud og nu gik tilbage til Gud".⁸ Jesus, som var udgået fra Faderen for at hente og genvinde verden, der var gået tabt for Faderen, vender nu tilbage til sin Fader med verden i sine arme.

Dette er et afgørende øjeblik i menneskehedens historie. Man holder vejret: Hvad gør Han nu?

At vaske sin herres fødder var noget, som udelukkende kunne kræves af en slave, der ikke var jøde. En jødisk slave betragtede det som uforeneligt med sin værdighed og kunne ikke forpligtes til det. Jesus vasker ikke sin herres, men sine disciples fødder. Dermed afslører Han Guds væsen. Gud vil være menneskets tjener. Han viser, at det at tjene er noget guddommeligt. Han gør det klart, at kærlighed er frivilligt at være den ringeste, at være alles tjener.

Dét, som de eukaristiske symboler udtrykker, at Han vil blive mad og drikke for dem, Han elsker, dét anskueliggøres ved vaskningen af disciplenes fødder. For at ingen skal kunne misforstå de eukaristiske symboler, *gør* Jesus konkret det, som symbolerne udtrykker. *Han står fuldstændigt* til rådighed for sine disciple. Han står helt og fuldt til tjeneste.

Hans Urs von Balthasar⁹ skriver et sted, at Jesu sidste og afgørende gerning er et drama i tre akter. Den første akt er fodvaskningen, den anden indstiftelsen af Eukaristien og den tredje Jesu død på korset. Disse tre akter er ét, de udgør tilsammen *et* drama, ligesom Fader, Søn og Helligånd er *én* Gud.

Dramaets tre akter har samme indhold, men hver akt udtrykker det på sin egen måde. Det nøgleord, som sammenfatter hele dramaet, er kærlighed, eller snarere den fuldkomne kærlighed. På tre forskellige måder anskueliggør Jesus den fuldkomne kærlighed. Hver måde forklarer og tydeliggør de to andre og henviser til dem, ligesom de tre personer i Gud henviser til hinanden, og ingen af dem kan forstås uden de to andre. Den første akt viser os, at kærlighed er at være alles tjener, den anden, at kærlighed er at blive mad og drikke for dem, som man elsker, den tredje, at kærlighed er at give sit liv.

For os er det nødvendigt at være med i hele dramaet for at forstå den første akts indhold, for at fatte, at kærlighed ikke sætter nogen grænser for sin tjeneste. Men fra Guds side siges det hele på en gang. Hvert ord af Ham præges af Hans uendelighed.

Kirken har altid været vidende om enheden mellem disse tre akter. Derfor tager Kirken ikke i betænkning at lade os læse beretningen om fodvaskningen skærtorsdag på trods af, at vi den dag fejrer indstiftelsen af Eukaristien. Fodvaskningen og Eukaristien siger det samme, de udtrykker den samme fuldkomne kærlighed. Og begge slutter med samme opfordring: "Jeg har givet jer et forbillede, for at I skal gøre, ligesom jeg har gjort mod jer" og "Gør dette til min ihukommelse".

Død, som giver liv

Den fuldkomne kærlighed betyder død. At stå fuldstændigt til tjeneste, at blive mad og drikke for andre, forudsætter, at man er død, bort fra sig selv. I Eukaristien konfronteres vi med Jesu død. Og dermed også med vor død, for "en discipel står ikke over sin mester".¹⁰ I kristendommen er døden i virkeligheden ikke belagt med tabu. Men kristendommen ser altid døden i sammenhæng med opstandelsen. Når Jesus forudsiger, at Menneskesønnen skal blive overgivet i menneskers hænder, og at de vil dræbe ham, tilføjer Han altid: "Men på den tredje dag skal han opstå".¹¹

⁸ Joh 13,3

⁹ Hans Urs von Balthasar, schweizisk teolog og kardinal, 1905 - 1988

¹⁰ Matt 10,24

¹¹ Luk 24,7 og parallelle steder

I Eukaristien kommer opstandelsen ikke efter døden, men der findes en total samtidighed. Det er den opstandne Herre, som er nærværende, men under brødets og vinens skikkelse, dvs. som ofret, som dræbt. Således taler også Johannes Åbenbaringen om Lammet, der ser ud som *slagtet*, men som samtidig *står*.¹²

For Jesus er døden ikke noget, som *sker* med Ham, men noget, Han *gør* frivilligt. "Faderen elsker mig, fordi jeg sætter mit liv til for at få det tilbage. Ingen tager det fra mig, men jeg sætter det til af mig selv".¹³ Også i den eukaristiske bøn siges, at Jesus "frivilligt gik ind til sin lidelse" (2. eukaristiske bøn).

Gid vi alle kunne give vort liv af vor frie vilje!

For Jesus er døden en kærlighedsakt, ja, den højeste kærlighed. "Ingen har større kærlighed end den, som giver sit liv for sine venner".¹⁴ Og kærlighed er liv. Så snart man dør *frivilligt* og *giver* sit liv frem for at blive *berøvet* det, forvandles døden til liv.

At finde liv tværs igennem lidelse og død er det centrale budskab i Evangeliet. Dette budskab forkyndes uafbrudt i Eukaristien. Der får vi bestandig bevidnet, at lidelse og død er frugtbar, at den, som er villig til at sige ja til sin lidelse og død, bliver til brød for andre. Dét, der virkede meningsløst, helt forgæves, viser sig at være en kilde til den højeste frugtbarhed. "Det findes ej – som vindes ej – af kærlighed, som lider".¹⁵

Lukas skriver, at Emmaus-disciplene genkendte Jesus, da Han brød brødet og gav dem det.¹⁶ Brødet symboliserer Jesus. Jesus bryder og uddeler sig selv. Derpå genkendes Han.

Man kan ikke dele sig selv ud, hvis man ikke først er blevet brudt, hvis man ikke er villig til at dø. Brød, som brydes, mangfoldiggøres.

Den, der fatter dette, er ikke så modstræbende længere over for alt dét, der "bryder" og plager én.

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk

---

¹² Åb 5,6

¹³ Joh 10,17-18

¹⁴ Joh 15,13

¹⁵ Cecilia, Katolsk Psalmbok, nr. 140.

¹⁶ Luk 24,30-31